

Sveriges museum om Förintelsen (SOU 2020:21)

Sammanfattning

SKR ställer sig positiva till ett nationellt museum om Förintelsen och Sveriges relation till Förintelsen i en bred historisk kontext.

SKR anser att

- Det är avgörande att museet får ett tydligt uppdrag att verka i hela landet, att man ska samverka med lokala och regionala museer, arkiv och bibliotek samt att man tydligare får i uppdrag att tillvarata digitala möjligheter för att ha en hög tillgänglighet.
- Det är viktigt att museets organisation i första hand utgår från det förslag som ger bäst förutsättningar för publikt arbete och samverkan med aktörer i hela landet.
- Museets lokalisering bör utgå från platsens eller det geografiska områdets historiska betydelse samt vilka förutsättningar som finns för starka nätverk med både forskningsmiljöer och civilsamhälle samt att man beaktar möjligheterna till samverkan med närmast berörda kommuner och regioner.
- Lokaliseringen av ett nytt nationellt museum bör beakta möjligheten till att ytterligare stärka den statliga närvaron i landet, och SKR ser positivt på förslagets formulering om att överväga ett museum som bedriver verksamhet i flera delar av landet.
- Den museiorganisation som regeringen väljer bör få i uppdrag att förvalta och utveckla de delar av Forum för levande historias arbete som är relevant för ett museum om Förintelsen. Det behöver även göras en konsekvensanalys och plan för de av myndighetens uppdrag som inte ingår i ett framtida museum beroende på vilken organisationsform som väljs.
- Den föreslagna organisationskommittén behöver få mandat att specificera resursbehov inte minst med anledning av att utredningen inte beaktat det nationella uppdraget och digitaliseringens möjligheter tillfredställande.
- Det är positivt att utredningen föreslår medel för samverkan med lokala och regionala museer, arkiv och bibliotek.

Sveriges Kommuner och Regioners synpunkter

Kommuner och regioner är betydelsefulla bidragsgivare, uppdragsgivare och huvudmän för museer, bibliotek, arkiv och folkbildning. Som ansvariga för utbildning för barn, unga och vuxna har man en viktig roll för att ge en grund till förståelsen och kunskapen kring Förintelsen och andra världskrigets utsatta och offer.

SKR arbetar mot rasism och diskriminering samt för mänskliga rättigheter och förbundet har en överenskommelse med regeringen om att stärka arbetet med

mänskliga rättigheter. Förbundet ansvarar även för nätverk för ett systematiskt arbete mot rasism och diskriminering där kommuner som arbetar utifrån den tiopunktsplan som lanserats av Europeiska koalitionen mot rasism deltar.

SKR ser att ett långsiktigt nationellt åtagande för att säkerställa kunskaperna om Förintelsen och Sveriges relation till Förintelsen i en bred historisk kontext kan stärka förutsättningarna för kommuner och regioners omfattande verksamhet inom både kulturarv och utbildning, samt i arbetet med att stärka mänskliga rättigheter.

5 Museets inriktning och uppdrag

5.3 Förslag på uppdrag

SKR tillstyrker i stora delar förslaget till uppdrag, men anser att uppdraget behöver förändras i vissa stycken:

- Det behöver framgå tydligare att museet ska finna former för att verka i hela landet.
- Den föreslagna punkten om att stödja regionala och lokala museer, arkiv och bibliotek inom sitt verksamhetsområde bör ha en mer jämbördig formulering. SKR menar att samverkan med lokala och regionala kulturarvsinstitutioner är av största betydelse för ett nationellt museum som ska vara en angelägenhet i hela landet. Instruktionen bör innehålla en formulering om att museet ska samverka med, och bidra till, lokala och regionala museer, arkiv och bibliotek inom sitt verksamhetsområde. Ett nationellt museum behöver även ta avstamp i att kunskaper på lokal och regional nivå kan bidra till det nationella museets verksamhet och kunskapsarbete.

Betänkandets avsnitt om publik verksamhet och förmedling (5.3.2) är allt för baserat på en specifik plats och byggnad. Här behöver ett nyinrättat nationellt museum stå på en annan grund, där uppdraget att vara tillgängligt och angeläget för hela landet ska vara utgångspunkten. Det kommer påverka både utställningsuppbyggnad, undervisningsverksamhet och programverksamhet samt vilka andra faciliteter, resurser och kompetenser som museet bör inrymma. Det innebär inte att platsen och byggnaden inte är viktig, men uppdraget är mycket större och ett museum idag har delvis andra förutsättningar än tidigare.

Digitala möjligheter behöver användas till fullo av ett nytt nationellt museum som har möjlighet att bygga upp sin verksamhet i nutid. Särskilda uppdragsformuleringar och medel bör tillföras för detta ändamål.

I betänkandet beskrivs hur genusperspektiv liksom ålder, geografi och socioekonomiska villkor kan fördjupa förståelsen för överlevares upplevelser och erfarenheter. Detta ser SKR som mycket viktigt även ur jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.

6 Verksamhetens organisation och lokalbehov

SKR har inga synpunkter på hur museet organiseras i relation till huvudförslaget om en ny fristående myndighet eller alternativt kring ett fristående museum som en del i en befintlig myndighet, då det är frågan om museiverksamhet, vilket inte bör tillföra ytterligare arbetsbörda och samordningsbördor ur regionalt och kommunalt perspektiv.

SKR vill betona vikten av att:

- Museets organisation bestäms av hur man skapar bäst förutsättningar att arbeta publikt och samverka med aktörer i hela landet.
- Museets lokalisering utgår från platsens eller det geografiska områdets historiska betydelse samt vilka förutsättningar som finns för starka nätverk med både forskningsmiljöer och civilsamhälle samt att man beaktar möjligheterna till samverkan med närmast berörda kommuner och regioner.

SKR anser att man vid lokalisering av ett nytt nationellt museum bör beakta möjligheten till att ytterligare stärka den statliga närvaron i landet, och ser positivt på förslagets formulering om att överväga ett museum som bedriver verksamhet i flera delar av landet.

SKR anser vidare att det är viktigt att den museiorganisation som regeringen väljer får i uppdrag att förvalta och utveckla de delar av Forum för levande historias arbete som är relevant för ett museum om Förintelsen. Forum för levande historia har haft andra typer av uppdrag som i avsnitt 6.4.2 förslås upphöra. Det behöver i detta fall även göras en konsekvensanalys och plan för vad som händer med statens möjligheter att bedriva exempelvis särskilda satsningar mot rasism.

Gällande verksamhetens resursbehov (6.5) föreslås att en organisationskommitté (eller myndighet) genomför inrättandet av museet, samt att denna bör specificera museets resursbehov och interna organisation. Detta anser SKR är av mycket stor vikt då betänkandet inte i tillräcklig grad beaktar innebörden av att vara ett museum som ska vara tillgängligt och arbeta med hela landet samt att utredningen närmast negligerar digitala möjligheter. I övrigt avstår SKR från att kommentera resursbehoven.

7 Samlingar, samverkan och forskning

SKR tillstyrker förslaget om att museet ska tillhandahålla samlad överblick av innehållet i samlingar och arkiv vid andra museer, institutioner och organisationer i Sverige och bistå allmänhet och forskare. SKR anser att detta förslag bygger på en god samverkan med lokala och regionala kulturarvsorganisationer samt civilsamhällesaktörer.

I 7.3.1 föreslås att särskilda medel avsätts för samverkan med regionala och lokala museer, arkiv och bibliotek. SKR menar att en utvecklad samverkan behöver vissa medel för utveckling samt att dessa även bör komma de lokala och regionala aktörer som medverkar till del, och ej enbart täcka museimyndighetens arbete.

SKR vill betona vikten av utvecklad samverkan med företrädare för judiska och romska organisationer samt med företrädare för hbtq-rörelsen samt funktionshinderrörelsen m fl.

SKR vill även uppmärksamma att det finns en risk att de särskilda medel som förslås i kapitel 7.3 och 7.4 kan komma att styra museets verksamhet i för hög grad i relation till museets självbestämmande.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Knape
Ordförande